

Leestekst Martin Luther

Niveau: VMBO

Europa 1400-1500

Europa was in de 15e en 16e eeuw in beweging. Er was veel spanning. Vanuit het oosten vielen de Turken telkens Europa aan met hun legers. Hierdoor moesten de keizer en de paus erg hun best doen om Europa te verdedigen. Veel mensen stierven door ziektes, oorlogen en honger. Mensen waren ook bang voor wat er na de dood gebeurde: wordt het hemel of hel? In diezelfde tijd werd Amerika ontdekt en leerde men dat je om het zuiden van Afrika heen kunt varen. Hierdoor kwamen er allerlei nieuwe mogelijkheden voor de handel.

De boekdrukkunst werd uitgevonden. Hierdoor konden geschreven boeken heel snel verspreid worden. De mensen kregen steeds sneller en steeds meer informatie.

Ook in de kerk begon het spannender te worden. Door het werk van John Wycliffe, Johannes Hus, Geert Grote en anderen, werden veel mensen ontevreden. Ze begonnen in de gaten te krijgen dat er iets niet klopte met de kerk. Er waren nogal wat pausen, bisschoppen, priesters en pastoors die een luizenleventje leidden terwijl de gewone burger allerlei verplichtingen moest doen voor de kerk. De Bijbel konden de meeste mensen niet lezen. Ze hadden helemaal geen Bijbel en als ze er wel een hadden, was die vaak in het Latijn. Maar de kerk was zo machtig. Wie durfde het daartegen op te nemen?

Martin Luther

Op 10 november 1483 werd Martin Luther geboren in het plaatsje Eisleben. Eisleben ligt in het oosten van Duitsland. Zijn ouders hadden het niet slecht en dus had Luther de mogelijkheid te gaan studeren. Martin werd streng christelijk opgevoed. Zijn vader wilde dat hij 'rechten' ging studeren aan de universiteit. Eens, op weg van huis naar de universiteit werd hij overvallen door een hevig onweer. In zijn angst deed Martin Luther een belofte aan de 'heilige Anna': als hij dit overleeft zal hij het klooster in gaan! Martin overleefde het onweer en sloot zich in 1505 aan bij een augustijnenklooster. Hij werd monnik. Zijn vader was hier niet blij mee.

De monnikenorde ontdekte al gauw dat Luther grote talenten heeft. Hij mocht theologie (Godgeleerdheid) gaan studeren. In het jaar 1508 werd Luther overgeplaatst naar het plaatsje Wittenberg, waar hij les ging geven aan de universiteit. In 1510 maakte hij een reis naar Rome om voor zijn kloosterorde een paar zaken te regelen. Rome was ook zeer geschikt om goede werken te doen. Daarom ging hij langs alle belangrijke kerken. Ook ging hij op zijn blote knieën alle treden van de 'Pilatustrap' op. Op elke trede bad hij het Onze Vader. Zo dacht hij de ziel van zijn opa uit het vagevuur te krijgen.

Terug in Wittenberg ging Luther verder met de Bijbel goed te bestuderen. Bij de studie maakte hij ook gebruik van de boeken van de kerkvaders. Het meest gebruikte hij de boeken van Augustinus, een kerkvader uit de vroege christelijke kerk. Langzaam maar zeker begon hij de boodschap van de Bijbel beter te begrijpen. En op een dag deed Luther een grote ontdekking. Hij las Romeinen 1 vers 17: *Want de rechtvaardigheid Gods wordt in hetzelfde geopenbaard uit geloof tot geloof; gelijk geschreven is: Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven.* Luther begreep hier niets van. Hij vroeg zich af wat 'de gerechtigheid van God' betekent. Dat is toch dat Gods oordeel over de mensen komt? NEE! ontdekt hij. De gerechtigheid van God voor zondaars is pure genade. God heeft het oordeel van de mensen op Jezus Christus laten neerkomen. Door het lijden en sterven van Jezus worden mensen rechtvaardig voor God. Het gaat om gerechtigheid als geschenk. Je krijgt deze gerechtigheid door het geloof. Niet door het doen van allemaal goede werken. Een zondaar mag leven dankzij het offer van Christus. Goede werken doe je juist omdat God genadig is, uit dankbaarheid aan God.

Door deze ontdekking kwam Luther hard in botsing met de kerk, die leerde dat je naast genade goede werken nodig had om in de hemel zou komen.

Aflaathandel

De grote vraag waar Luther mee worstelde in zijn leven was: *hoe vind ik een genadig God?* Het antwoord op deze vraag was zijn grote ontdekking. Deze ontdekking had grote gevolgen voor de aflaathandel in die dagen.

In de omgeving van Wittenberg was in 1517 een monnik aan het werk. Zijn naam was Johann Tetzel. Hij verkocht aflaten. Een aflaat is een briefje, waarop stond dat je straf minder was geworden. Van de paus had Tetzel een brief ontvangen waarin stond dat je een aflaat kon kopen. Deze brief liet hij zien en hij verkocht daarna zijn aflaten. De opbrengst was voor de bouw van een enorme kerk: de Sint Pieter in Rome. Tetzel had veel succes. Velen kochten een aflaat. Hij preekte dat al je zonden vergeven zullen worden, als je deze aflaat aan de priester laat zien vlak voordat je sterft. Luther had al snel in de gaten wat er aan de hand is. Hij preekte fel tegen de handel in aflaten. Op 31 oktober 1517 maakte hij zijn 95 stellingen tegen de aflaat bekend. Die stellingen werden aan de deur van de Slotkerk in Wittenberg gespijkerd. Ze werden door veel mensen gelezen. Door de boekdrukkunst, die toen net was uitgevonden, konden ze heel snel verspreid worden. Al gauw wist iedereen ervan. Luther wilde een discussie met de kerk. Dit is het begin van de 'reformatie'.

Gevolgen

Toen de paus hoorde van Luther, wilde hij dat Luther zou zwijgen. De kardinalen en bisschoppen wilden dat de keurvorst van Saksen (Frederik de Wijze) Luther zou uitleveren aan Rome. Maar de keurvorst beschermde Luther. Luther schreef rond 1520 nog meer boekjes met kritiek op de kerk, waarin hij duidelijk maakte dat deze kerk op het verkeerde spoor zat.

Er kwam grote onrust onder het volk. De kerk verloor de greep op de mensen. Hierdoor moest de paus ingrijpen. In 1521 werd Luther door de paus in de ban gedaan. Dat betekende dat Luther uit de gemeenschap van de kerk werd gestoten. Door zijn ongehoorzaamheid moest Luther, net als Johannes Hus, het zwijgen opgelegd worden. Bovendien moesten alle boeken van Luther worden verbrand. Er was één mogelijkheid voor Luther om hieraan te ontkomen. Dat is door alles wat hij gezegd en geschreven heeft te herroepen. Dat betekende dat hij het terug moest nemen en dus zeggen dat het allemaal niet waar was. In april 1521 moest Luther op de rijksdag (grote vergadering) in de stad Worms verschijnen. Daar kwam hij voor de machtige keizer Karel V en heel veel belangrijke geestelijken te staan. Hij moest zeggen dat hij alles zou herroepen. Heel fel heeft de duivel hem toen aangevallen. Luther stond onder grote druk. Toen hij de vraag kreeg of hij alles zou herroepen zei Luther: *'Alleen als ik word overtuigd met uitspraken van de Heilige Schrift (de Bijbel). Mijn geweten is gevangen in Gods Woord en het is niet veilig en niet eerlijk om tegen het geweten te handelen.'* Bewezen is het niet, maar volgens sommigen zou hij daar achteraan gezegd hebben: *'Hier sta ik. Ik kan niet anders! God help me, Amen!'*

Woedend waren de paus en de keizer. De ban bleef bestaan, maar de keizer had Luther een vrijgeleide beloofd voor de terugweg naar Wittenberg. Dat betekende dat hij bescherming kreeg tijdens de reis. Onderweg werd Luther echter overvallen door zijn vrienden in opdracht van de Frederik de Wijze. Zij vertrouwden de keizer en de kerk niet en ontvoerden Luther naar kasteel de Wartburg.

Op de Wartburg werd Luther goed verzorgd. Bovendien kreeg hij een vermomming en een schuilnaam, zodat hij soms naar buiten kon. Hij was dan 'jonker Jörg'. Ondertussen zat Luther niet stil. Hij werkte hard aan de vertaling van het Nieuwe Testament in het Duits. Die had hij in twaalf weken klaar, een enorme prestatie. Door de uitvinding van de drukpers konden de werken van Luther heel snel worden verspreid. Binnen twee maanden waren al 3000 exemplaren van het Nieuwe Testament verkocht.

Toen Luther op de Wartburg zat namen andere predikers zijn werk over en preekten volgens de nieuwe leer van de reformatie.

In het jaar 1525 trouwde de ex-monnik Martin Luther met de ex-non Katharina von Bora. Ze kregen zes kinderen. Overal in Duitsland werd het werk van Luther bekend. De medestanders van Luther hebben de kerk echter alleen kunnen hervormen in de plaatsen waar de vorsten

dat goed vonden. Keizer Karel V heeft alles geprobeerd om de reformatie te stoppen. Het is hem niet gelukt. In het jaar 1555 is er in de plaats Augsburg een godsdienstvrede getekend. Vanaf toen gold als regel: 'Wiens land, diens godsdienst'. Luther heeft dit niet meer meegemaakt. Hij is in 1546 overleden en begraven in de Slotkerk van Wittenberg. Ook na zijn dood bleef zijn invloed groot: veel mensen lazen zijn boeken en gebruikten die in de kerk of voor hun persoonlijke geloof. En over de hele wereld doen mensen dat nog steeds.